

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

ENGLAND CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND
EDUCATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION: a collection scientific works of the International scientific conference – London, England, 2026. Issue 5

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION**». Which took place in London 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

INGLIZ TILIDAGI TURIZM ATAMALARIGA EKVIVALENT BO'LGAN O'ZBEK TILIDAGI ATAMALARNI TOPISH MUAMMOLARI

Isroil Abdalimov Qo'ziboy o'g'li

Guliston davlat universiteti tayanch doktranti, tel: +998994739601

E-mail: abdalimovisroil@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola globallashuv sharoitida jadal rivojlanayotgan turizm sohasiga oid ingliz tilidagi terminlarning o'zbek tilidagi ekvivalentlarini topish muammolariga bag'ishlangan. Maqolada muallif turizm terminologiyasida ekvivalentlikning nazariy asoslari, asosiy to'siq va qiyinchiliklar, shuningdek, muvaffaqiyatli va muvaffaqiyatsiz ekvivalentlashtirish misollari tahlil qilinadi.

Ishda ekvivalentlik turlari — to'liq, qisman, nol va soxta ekvivalentlik — batafsil yoritilgan. Shuningdek, turizm terminlarining ekvivalentlik darajalari bo'yicha tasnifi (A dan E gacha) keltirilib, terminlarning qariyb 40-50 foizi to'liq yoki yuqori darajada ekvivalentga ega ekani, qolgan qismida esa jiddiy muammolar mavjudligi qayd etilgan.

Kalit so'zlar: turizm terminologiyasi, ekvivalentlik, terminologik bo'shliq (lakuna), o'zbek tili, ingliz tili, tarjimashunoslik, neologizm.

Turizm sohasi bugungi globallashuv sharoitida misli ko'rilmagan tezlikda rivojlanmoqda. Har yili o'nlab yangi xizmat turlari, texnologiyalar va biznes modellar paydo bo'lmoqda, ular bilan birga esa yangi terminlar kirib kelmoqda. Bunday vaziyatda o'zbek tilida mavjud bo'lmagan tushunchalarga nom topish, mavjud tushunchalarga esa eng mos muqobilni tanlash jiddiy lingvistik muammoga aylanmoqda. N.O. Ashurov va F.S. Abdullayeva ta'kidlaganidek, "turizm sohasida yangi terminlar paydo bo'lishi natijasida ularning o'zbek tilidagi ekvivalentini topish muammosi tobora dolzarblashib bormoqda" [6, 2022, 606-b.]. Mazkur bobda biz ekvivalentlikning nazariy asoslarini, ekvivalent topishdagi asosiy to'siqlarni, muvaffaqiyatli va muvaffaqiyatsiz ekvivalentlashtirish misollarini, shuningdek, termin yaratish va tanlashning ilmiy asoslangan tamoyillarini ko'rib chiqamiz. Asosiy e'tibor amaliy misollar tahliliga, tarjimon va terminologlarning real qaror qabul qilish jarayoniga qaratiladi.

Ekvivalentlik tushunchasi va uning turizm terminologiyasidagi o'ziga xos talqini.

Tarjimashunoslikda ekvivalentlik nazariyalari:

Tarjimashunoslik fani rivojlanishi davomida ekvivalentlik tushunchasiga turlicha yondashuvlar mavjud bo'lgan. Klassik tarjimashunoslikda ekvivalentlik — bu asl matn va tarjima matn o'rtasidagi mazmuniy moslik darajasi sifatida tushunilgan bo'lsa, zamonaviy yondashuvda u ko'p bosqichli, ko'p qatlamli hodisa sifatida qaraladi. Professor O.S. Ahmedov fikricha, terminologik ekvivalentlik masalasi faqat leksik sath bilan cheklanib qolmasdan, balki semantik, pragmatik va funksional jihatlarni ham o'z ichiga oladi.

Ekvivalentlikning asosiy turlari quyidagilardan iborat:

1. To'liq ekvivalentlik — ikki tildagi terminlar ma'no hajmi, qo'llanish doirasi va stilistik bo'yog'i bo'yicha to'liq mos keladi. Turizm terminologiyasida bunday holatlar nisbatan kam uchraydi: *hotel* — *otel*, *visa* — *viza*, *passport* — *pasport*.

2. Qisman ekvivalentlik – terminlar asosiy ma'noda mos kelsa-da, qo'shimcha ottenkalar, qo'llanish chastotasi yoki stilistik xususiyatlarda farqlanadi. Bu eng keng tarqalgan holatdir: *resort – kurort* (ingliz tilida ma'no ko'lami kengroq).

3. Nol ekvivalentlik – bir tilda mavjud tushuncha ikkinchi tilda umuman yo'q yoki ifodalanmagan. Aynan shu holat eng katta muammolarni keltirib chiqaradi: *concierge, butler service, turndown service*.

4. Soxta ekvivalentlik – shaklan o'xshash, lekin ma'no jihatdan farqlanuvchi terminlar. Tarjimonlarni chalgituvchi eng xavfli holat: *data – ma'lumotlar* (shakldosh “sana” so'zi tufayli xato qilish ehtimoli).

D.M. Muratova ekvivalentlik masalasiga to'xtalar ekan, turizm terminologiyasida to'liq ekvivalentlik holatlarining kamligini qayd etadi va buning asosiy sababi sifatida ikki til mansub bo'lgan madaniy va ijtimoiy muhitlarning turlichaligini ko'rsatadi.

Yuqoridagi tasnif shuni ko'rsatadiki, turizm terminlarining qariyb 40-50 foizi to'liq yoki yuqori darajada ekvivalentga ega, qolgan qismida esa jiddiy muammolar mavjud. Aynan mana shu ikkinchi guruh tadqiqotning asosiy obyekti hisoblanadi.

Ekvivalent topish jarayoni va uning bosqichlari

Ingliz tilidagi turizm atamasiga o'zbek tilida ekvivalent topish jarayoni quyidagi bosqichlardan iborat:

1-bosqich: Tushunchani anglash. Tarjimon yoki terminolog avvalo inglizcha termin anglatadigan tushunchaning mohiyatini, uning turistik diskursdagi o'rnini va funksiyasini to'liq tushunishi lozim. Bu bosqich nafaqat lug'aviy ma'noni, balki pragmatik va madaniy kontekstni ham qamrab oladi.

2-bosqich: Mavjud ekvivalentlarni izlash. O'zbek tilidagi mavjud lug'atlar, ilmiy manbalar, amaliyotdagi qo'llanish holatlari o'rganiladi. Ko'pincha aynan shu bosqichda variantlilik muammosi yuzaga chiqadi.

3-bosqich: Moslik darajasini baholash. Topilgan variant(lar)ning semantik, funksional va pragmatik moslik darajasi baholanadi. Bu bosqichda yuqoridagi ekvivalentlik shkalasidan foydalanish mumkin.

4-bosqich: Yangi termin yaratish yoki mavjudini moslashtirish. Agar tayyor ekvivalent topilmasa yoki topilgan variant qoniqarsiz bo'lsa, yangi termin yaratish (neologizm) yoki mavjud so'z ma'nosini kengaytirish yo'lga qo'yiladi.

5-bosqich: Amaliy aprobatsiya. Taklif etilgan ekvivalent turistik matnlarda sinovdan o'tkaziladi, mutaxassislar va foydalanuvchilar tomonidan baholanadi. Ingliz turizm atamalariga ekvivalent topishdagi asosiy to'siq va qiyinchiliklar.

Terminologik bo'shliq (lakuna) muammosi.

Ekvivalent topishdagi eng jiddiy to'siq – bu o'zbek turizm diskursida muayyan tushunchaning umuman mavjud emasligi yoki hali shakllanmaganligidir. Bunday holatlar “terminologik bo'shliq” yoki “lakuna” deb ataladi. S.S. Mirbabaeva ta'kidlaganidek, “ingliz va o'zbek tillaridagi mehmonxona terminologiyasini qiyoslash shuni ko'rsatdiki, ingliz tilida mavjud bo'lgan ko'plab tushunchalar o'zbek turizmida hali to'liq shakllanmagan”.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Ashurov, N.O. va Abdullayeva, F.S. (2022). Turizm sohasida yangi terminlar paydo bo'lishi natijasida ularning o'zbek tilidagi ekvivalentini topish muammosi. [6, 2022, 606-b.]
- 2.Ahmedov, O.S. (Professor). Terminologik ekvivalentlik masalasi (semantik, pragmatik va funksional jihatlari haqida).
- 3.Muratova, D.M. Turizm terminologiyasida ekvivalentlik masalasi (ikki til mansub bo'lgan madaniy va ijtimoiy muhitlarning turlichaligi haqida).
- 4.Mirbabaeva, S.S. Ingliz va o'zbek tillaridagi mehmonxona terminologiyasini qiyoslash (o'zbek turizmida hali to'liq shakllanmagan tushunchalar haqida).

